

Bomenvisie 2026 – gemeente Wijk bij Duurstede

De beste tijd om een boom te planten is twintig jaar geleden. Het tweede beste moment is nu.”
Chinees gezegde

Voorwoord

Met het uitwerken van de Omgevingsvisie hebben we inwoners van Wijk bij Duurstede gevraagd wat zij waarderen aan onze gemeente. Het antwoord dat vrijwel iedereen geeft, is: “We wonen in Wijk bij Duurstede zo mooi, in een historische, groene omgeving, tussen het cultureel erfgoed en de groene omgeving.” Het laat zien dat inwoners groen en bomen belangrijk vinden en waarderen dat bomen een cruciale rol in de openbare ruimte spelen.

Bomen dragen aanzienlijk bij aan de historie en leefbaarheid van Wijk bij Duurstede en zorgen voor een gezonde leefomgeving. Bomen geven structuur en verbeteren de ruimtelijke kwaliteit van de gemeente, die zowel contrasteert als verbonden is met de buitengebieden.

Het bomenbeleidsplan uit 2015 voldoet niet meer. De keuzes en toepassingen van toen zijn niet meer toereikend voor alle uitdagingen en inzichten van nu. Vanwege de veranderende omgeving, het veranderende klimaat en andere maatschappelijke opgaven is het denken over bomen inmiddels compleet veranderd.

Nieuwe keuzes

Vandaar dat er nieuwe keuzes moeten worden gemaakt. Dat doen we, onder meer, door het toepassen van nieuwe inzichten. Om zo de levensduur van bomen te verlengen. Door een gestroomlijnd beheerproces en aanpassing van inrichting en beheermethodes, kan een maximaal resultaat worden behaald tegen zo laag mogelijke beheerkosten.

Deze bomenvisie richt zich op de bomen in de openbare ruimte, binnen en buiten de bebouwde kom van Wijk bij Duurstede, Cothen en Langbroek. Bijzondere bossen binnen de gemeente vallen niet onder deze visie.

Meer dan 14.000 bomen...

Met de Bomenvisie ‘**Bomen, De groene longen van gemeente Wijk bij Duurstede**’ is een nieuw tijdperk aangebroken. Met dit plan kijken we verder dan alleen naar de vruchten die we kunnen plukken voor de korte termijn. Door bomen te planten, te verzorgen en te behouden dragen we bewust bij aan een duurzaam, gezond, aangenaam en aantrekkelijk leefklimaat voor nu en in de toekomst.

Arne Schaddelee

*Wethouder Openbare Ruimte Gemeente Wijk bij Duurstede,
December 2025*

*Daar waar in deze visie gesproken wordt over ‘Wijk bij Duurstede’ wordt bedoeld de plaatsen **Cothen, Langbroek** en **Wijk bij Duurstede**, inclusief de buitengebieden.*

Inleiding

Bomen zijn belangrijk voor Wijk bij Duurstede. Dat is niet alleen omdat ze mooi en groen zijn of omdat ze lekkere vruchten geven. Ze leveren ook een essentiële bijdrage aan onder andere onze gezondheid, de biodiversiteit en klimaatbestendigheid. Zonder bomen en een duurzaam bomenbestand is het niet mogelijk om in 2050 klimaatbestendig te zijn. Daar moeten we nu aan werken, wachten is geen optie. Bomen zijn levende wezens, net als wij, ze hebben tijd nodig om uit te groeien en de rol te vervullen waarvoor ze bedoeld zijn.

Een duurzaam bomenbestand betekent denken op de lange termijn. Niet alleen kijken naar de komende jaren, maar over een tijdspanne van 80 jaar, de wenselijke afschrijvingstermijn. Keuzes die gemaakt worden op de korte termijn, werken door op de lange termijn. Wij bepalen nu, welke kansen onze bomen hebben om uit te groeien om zo lang mogelijk te blijven bestaan.

Daarmee bepalen we tegelijkertijd of we de door ons zelf gestelde doelen halen, met als belangrijkste doel in 2050 klimaatbestendig te zijn. Klimaatverandering heeft invloed op ecosystemen en leidt tot het uitsterven van planten- en diersoorten. Onze leefomgeving kan daarmee belangrijk veranderen. Het behoud en de aanplant van bomen moeten daarom een prioriteit zijn in onze inspanningen om de negatieve effecten van klimaatverandering zoveel als mogelijk te bestrijden.

In onderstaande tabel is een samenvatting gegeven met de belangrijkste onderdelen waarbij bomen onmisbaar zijn.

Klimaat bestendigheid	<p>Hittestress verminderen of voorkomen</p> <p>Droogteperiodes verkorten, luchtvochtigheid verhogen</p> <p>Wateroverlast, bij piekbuien water vertraagd afvoeren</p> <p>Water opnemen en afgeven</p>
Milieu inclusief schone lucht	<p>CO2 opslag in het hout</p> <p>Fijnstof afvangen met de bladeren</p> <p>Lucht filteren, zuurstof afgeven</p> <p>Geluidsoverlast verminderen, hoge tonen</p>
Biodiversiteit	<p>Nest- en verblijfplaats voor vogels en zoogdieren</p> <p>Nectarbron voor vlinder, bijen en hommels</p> <p>Voedselbron voor vele soorten organismen</p> <p>Symbiose met het bodemleven en ecosysteem</p>
Gezondheid, bewegen, spelen	<p>Een groene omgeving vermindert stress en bevordert geluk</p> <p>Groene structuren nodigen uit tot buiten sporten en bewegen</p> <p>Spelen in het groen maakt kinderen motorisch vaardiger</p> <p>Spelen in het groen prikkelt de fantasie en bevordert samenspel</p>
Cultuurhistorie	<p>Bomen als onderdeel van monumenten en belangrijke plekken</p> <p>Bomen als vormgevers en oriëntatiepunten van het landschap</p> <p>Markante, onvervangbare solitaire bomen</p> <p>Maken van nieuwe cultuurhistorie middels tactisch plaatsen</p>

Met de kennis van 'Toen' zijn de huidige bomen geplant die Wijk bij Duurstede rijk is. Met de kennis van 'Nu', gaan we de volgende belangrijke stap zetten.

Daarvoor gaan we de volgende dingen doen:

- De bomen beter beschermen
- Prioriteit geven aan inrichting met bomen
- Groenstructuren en ecosystemen verbinden
- We doen het duurzaam, anders niet
- Samenwerken
- Kosten beheersend uitvoeren

De Bomenvisie hangt samen met het Groenstructuurplan (GSP), Water en Rioleringsplan (WRP), Landschapsontwikkelingsplan Kromme Rijngebied en Landschapsvisie (LOP) en het Beheerkwaliteitsplan (BKP) en de Omgevingsvisie.

De omgevingsvisie is het strategische plan dat de algemene koers en ambities voor de lange termijn bepaalt (bijv. een groene, gezonde leefomgeving, woningbouw en energietransitie). De bomenvisie is de concrete uitwerking en het kader voor hoe die groene ambities worden gerealiseerd, specifiek als het om bomen gaat.

Wist u dat een volwassen boom per jaar gemiddeld 100 kg. zuurstof produceert?

Inhoud

Aanleiding en doel

Deel 1: Visie op bomen

1. Bomen toen, nu en de toekomst
2. De Wijkse methode

Deel 2: Financiën

3. Kosten en huidig budget
4. Scenario's

Leeswijzer

Onderdeel	Toelichting
<i>Inleiding</i>	Aanleiding en doel
<i>Huidige kwaliteit</i>	Hoofdstuk 1 schetst verleden, heden en toekomst van bomen in de gemeente Wijk van Duurstede
<i>Visie op bomen en de Wijkse methode</i>	Hoofdstuk 2 Wijk bij Duurstede is een aantrekkelijke gemeente met een duurzaam bomenbestand. Deze visie sluit naadloos aan op de omgevingsvisie. Langjarig investeren loont.
<i>Kaders voor de uitvoering</i>	Hoofdstuk 3 Concrete acties worden geformuleerd en de instrumenten die daarvoor nodig zijn.
<i>Mogelijke scenario's</i>	Hoofdstuk 4 schetst het uitvoeringsplan met scenario's om de bomenvisie te implementeren.

Aanleiding en doel

Het huidige bomenbeleidsplan dateert uit 2015 en is toe aan vernieuwing. De keuzes en toepassingen van toen, zijn niet meer toereikend voor alle uitdagingen van het heden. Om een duurzaam bomenbestand te kunnen realiseren en behouden, worden nieuwe inzichten en werkwijzen toegepast.

Het bestaande bomenbeleidsplan geeft onvoldoende invulling aan de veranderende omgeving, klimaat en andere maatschappelijke opgaven. Door keuzes aan te passen en innovaties toe te passen, wordt de levensduur van bomen belangrijk verlengd. Door een gestroomlijnd beheerproces en aanpassing van inrichting en beheermethodes, kan een maximaal resultaat worden behaald tegen lage beheerkosten.

De doelen van deze bomenvisie op een rij:

- Levensduur van bomen verlengen, afschrijvingstermijn naar 80 jaar brengen
- De standplaats van bomen beschermen
- Zorg dragen voor een aangename, groene leef- en werkomgeving
- Bijdragen aan en bewerkstelligen van de maatschappelijke opgaven
- Kosten beheersend werken, afvlakken pieken en dalen
- Sturen op kosten bij tekorten
- Het volume aan boomkronen vergroten.

Effecten op lange termijn:

- De kwaliteit van het bomenbestand is verbeterd;
- Een grotere diversiteit in soort, leeftijd en grootte;
- Een grotere biodiversiteit;
- Minder uitval door ziekten en plagen;
- Meer klimaatbestendige bomen;
- Beheersbaar binnen bestaande budgetten

1 Bomen, toen, nu en de toekomst

De groene omgeving is altijd al kenmerkend geweest voor onze gemeente. Uit het verre verleden zijn echter weinig bomen overgebleven.

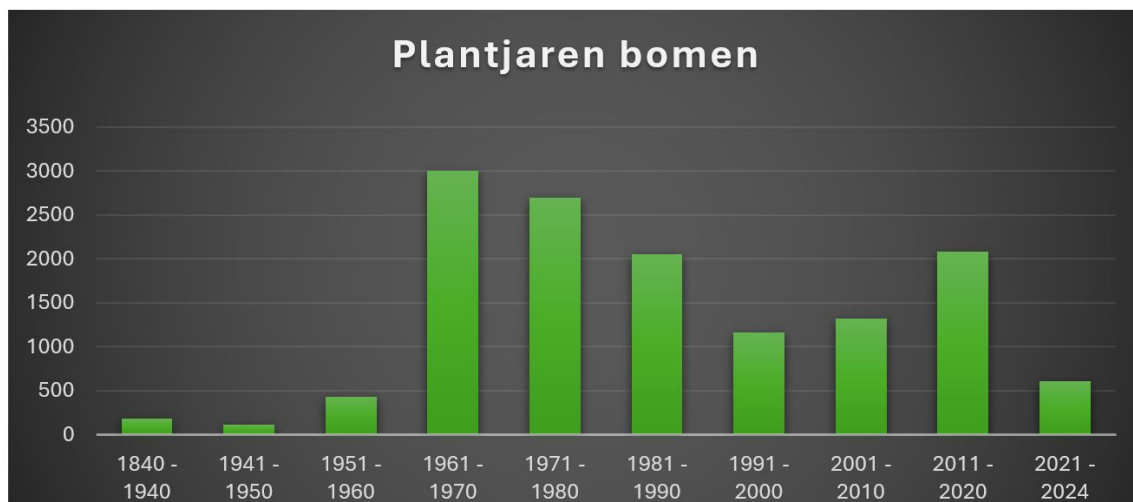
De bomen van toen

De oudst bekende gemeentelijke boom dateert van rond 1840. Dit is de landelijk monumentale beuk op het eiland van het Kasteelpark, met een stamdiameter van 115 cm en een hoogte van meer dan 24 meter. Op particulier terrein is de oudst bekende boom de zwarte moerbeï aan de Volderstraat, geplant tussen 1800 en 1810. Deze boom, ooit geplant in een boomgaard, is nog steeds aanwezig en is eveneens landelijk monumentaal. Van de periode vóór 1940 zijn nog ongeveer 180 gemeentelijke bomen bekend. Tijdens de oorlogsjaren 1940-1945 zijn veel bomen verdwenen en tot 1950 zijn er nagenoeg geen nieuwe bomen geplant.

Bomen van 1960 tot 1990

Tussen 1960 en 1990 zijn er veel bomen geplant, meer dan 7.700. In de periode 1960 -1970 werden vooral grote boomstructuren met essen en paardenkastanjes geplant, soorten die gevoelig zijn voor ziektes en deels uit het straatbeeld zijn verdwenen.

Na 1970 werden voornamelijk soorten met een langere levenscyclus geplant, zoals de eik, plataan en esdoorn. In deze periode werden in hoog tempo veel bomen geplant, veelal onder slechte groeiomstandigheden; onvoldoende boven- en ondergrondse ruimte en zonder voeding. In de leeftijdsopbouw van het bomenbestand van Wijk bij Duurstede (*figuur 1*) is te zien dat ongeveer 54% van het huidige bomenbestand in deze periode is geplant.

De massale aanplant van bomen viel destijds samen met de opbouw van de wijken. Het was destijds regel om hele straten te beplanten met dezelfde boomsoort. Een logische stap met de kennis van die tijd. Het zorgt nu voor een eerste groot dilemma; door deze aanplant, in korte periode, komt er nu 'een piek' aan in uitval van bomen. Grote groepen bomen zijn tegelijkertijd aan het einde van hun levensduur.

Kenmerkend 'Wijks'

Kenmerkend voor Wijk bij Duurstede zijn de restanten van de vele fruitboomgaarden die het gebied ooit rijk was. Diverse boomgaarden zijn behouden en door de gehele gemeente staan groepen fruitbomen die een kijkje geven naar de historie. Bewoners mogen vrij plukken van deze gemeentelijke bomen, waarvan soms zeldzame rassen van peren en appels.

Een tweede kenmerk voor Wijk bij Duurstede zijn de plaatselijke gelaagdheden van de grond en dikke kleilagen en ook gebieden met alleen zand.

Veel bomen blijken niet bestand tegen de wijze van planten in het verleden. Destijds stond het planten van een boom eenvoudigweg uit het graven van een gat waar de boomkluit in past. Hierbij werd geen rekening gehouden met voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte. Bovendien bestaan veel grote lanen uit bomen van één soort. Daardoor hebben ziekten meer impact. Veel bomen zijn hierdoor in de afgelopen jaren vervangen en veel bomen zullen in de toekomst nog vervangen worden.

Aantal publieke bomen

In 2025 had Wijk bij Duurstede ongeveer 14.360 publieke bomen. Deze bomenvisie heeft als uitgangspunt om te sturen op kwaliteit in plaats van kwantiteit. Het aantal bomen kan daarom variëren. Kroonvolume en kroonbedekking worden de norm.

Ook archeologie speelt een rol

De geschiedenis van Wijk bij Duurstede is de rijkste van het Kromme Rijngebied, met drie bewoningsperiodes: de Romeinse periode in de 1^e en 2de eeuw, de Dorestad-periode in de 8^e en 9^e eeuw en het huidige Wijk bij Duurstede vanaf de 10^e eeuw. Tijdens rooi- en plantwerkzaamheden van bomen wordt rekening gehouden met de aanwezige archeologie, waarbij de archeologische waardenkaart en afstemming met de gemeentelijke archeoloog leidend zijn.

Foto: Een van de beroemdste archeologische vondsten van Nederland is de Fibula (broche), die in 1969 gevonden is in een waterput in Dorestad, Wijk bij Duurstede.

Bomen in de veranderende wereld

Aangezien grote bomen meer effect hebben op het klimaat dan kleine bomen, is de bomenvisie erop gericht om bomen ouder en groter te laten worden. Het belang van bomen bij het halen van deze en andere maatschappelijke doelen wordt nader uitgewerkt in deze bomenvisie.

Ook de andere functies van de buitenruimte raken aan bomen, zoals wonen, werken, recreëren, mobiliteit of ondergrondse kabels en leidingen. Samenhang en afstemming zijn nodig voor een goede kwaliteit van de groene leefomgeving.

Zie voor een totaaloverzicht van de bomen de bijlage 'Bomenbestand Wijk bij Duurstede'.

Het is duidelijk dat de kennis van toen niet meer voldoet in het heden. Bomen spelen een belangrijke rol in de geschiedenis en identiteit van onze leefomgeving, maar we moeten er anders mee omgaan. Want hun betekenis zal in de toekomst alleen maar groter worden. Bomen dragen bij aan klimaatbestendigheid, het milieu, schone lucht, biodiversiteit, gezondheid, bewegen en spelen en cultuurhistorie. Ze zorgen voor welzijn, brengen verkoeling en dragen bij aan een betere waterhuishouding

In dit hoofdstuk bekijken we het belang van bomen in de veranderende wereld. Per punt lopen we het belang van bomen door:

1.1 Klimaat bestendigheid

- Bomen bieden bescherming tegen hitte door hun verkoelende werking via schaduw en verhoogde luchtvochtigheid. Ze helpen gezondheidsklachten te voorkomen, door op warme dagen verkoeling en rust onder de bomen te bieden
- Bomen dragen bij aan een betere waterhuishouding: ze houden water vast in de bodem en voeren het vertraagt af via hun kroon. Dit ontziet het riool en vermindert wateroverlast bij piekbuien
- Strategisch geplaatste bomen kunnen de temperatuur in de openbare ruimte verlagen, en zorgen voor schaduw in gebouwen

1.2 Milieu en schone lucht

- Bomen filteren CO₂ uit de lucht en geven zuurstof af. Ook andere schadelijke stoffen worden uit de lucht gefilterd. Bladeren en naalden vangen namelijk ook fijnstof. Hierdoor verbetert de luchtkwaliteit, waardoor gezondheidsklachten afnemen
- Bomen filteren geluiden, vooral hoge tonen. Voldoende kroonvolume kan belangrijk bijdragen aan reductie van geluid. Dit kan stress verminderen en rust bevorderen

1.3 Biodiversiteit

- Bomen dragen in belangrijke mate bij aan de ecologische samenhang van de blauw-groene structuur. De combinatie met water, struikbeplantingen en kruidenvegetaties geeft een grote 'boost' aan flora en fauna
- Bomen leven vaak in symbiose met het bodemleven en zijn onderdeel van het cyclische ecosysteem
- In bomen vinden veel vogels en zoogdieren een nest- en verblijfplaats
- Bomen zijn een nectarbron voor insecten, zoals vlinders, bijen en hommels
- Bomen zijn een voedselbron voor veel organismen, ook voor mensen

1.4 Gezondheid, bewegen en spelen

- Een groene omgeving brengt rust, vermindert stress en bevordert daarmee geluk
- Groen nodigt uit om te sporten, wandelen, bewegen en te ontmoeten
- Spelen in het groen bevordert de motoriek van kinderen, prikkelt de fantasie en bevordert sociaal samenspel

1.5 Cultuurhistorie

- Bomen zijn meer dan alleen natuur; ze zijn ook een spiegel van onze geschiedenis. Ze markeren belangrijke plekken in Wijk bij Duurstede, zoals monumenten en oriëntatie plekken, en dragen bij aan de identiteit van de stad
- Bomen zijn de vormgevers van het landschap en zijn oriëntatiepunten. Wie staat er niet stil bij markante, onvervangbare solitaire bomen

- Jonge bomen gaan het beeld bepalen voor onze kinderen. Door het tactisch plaatsen van jonge bomen langs buitenwegen, bij gebouwen en op ontmoetingsplekken creëren we nieuwe cultuur-historie voor de volgende generaties

Foto's: duurzaam geplante bomen met bio-diverse en klimaatbestendige beplantingen

2 De Wijkse Methode

Bomen bevorderen onze welvaart. Een aangename buitenruimte draagt bij aan ons welbevinden. Prettig wonen en werken in Wijk bij Duurstede heeft een direct effect op de welvaart. Investeren in de kwaliteit van onze leefomgeving en de beleefbaarheid ervan loont. Het geeft invulling aan sociale- en gezondheidsdoelstellingen.

We hebben gezien dat bomen echter niet altijd vanzelfsprekend zijn. Het verleden en de veranderingen in de toekomst maken duidelijk dat het anders moet. De bebouwde omgeving is voor een boom niet zijn natuurlijke habitat. Bomen zijn kwetsbaar. Eenmaal geplant, zijn ze gebonden aan hun plek en gebaat bij rust. Een goede groeiplaats is voor een boom cruciaal. Want om te kunnen groeien, heeft iedere boom leefruimte nodig, zowel boven als onder de grond. Bomen zijn afhankelijk van voldoende vocht, zuurstof en organische stof in de bodem en een voldoende ruime groeiplaats.

Als wij de groeiplaats van een boom goed inrichten en beschermen, kunnen bomen oud worden.

Voorwaarde daarbij is, dat we ze ongemoeid kunnen laten. Dit is een uitdaging bij ruimtelijke ontwikkelingen. Soms staan ze in de weg of raken ze beschadigt door graafwerkzaamheden of aanrijdingen, wat de restlevensduur van de bomen ernstig bekort.

Een bijkomend probleem voor bestaande bomen is het veranderend klimaat. Langere periodes van hitte, droogte of overstromingen vormen een aanslag op de weerbaarheid van bomen. Vooral inheemse soorten hebben hier last van. Via afkoppeling en tactische inrichting werken we eraan dat er steeds minder kostbaar hemelwater in de goot verdwijnt, dat komt ook ten goede van de bomen en de andere beplantingen.

Voor een leefbaar Wijk bij Duurstede waarin bomen een duidelijke plek hebben, moeten keuzes gemaakt worden. Daarom willen we investeren in bomen met toekomst.

Onze visie op bomen is helder:

Wijk bij Duurstede is een aantrekkelijke gemeente met een duurzaam bomenbestand

Om de bomenvisie te realiseren gaan we uit van 6 leidende principes. Deze principes lichten we in dit hoofdstuk toe.

De 6 principes: onze ambitie

1. Wij beschermen de bomen
2. Wij geven, prioriteit aan bomen bij het inrichten van onze leefomgeving
3. Wij verbinden groenstructuren en ecosystemen
4. Wij doen het duurzaam, anders niet
5. Wij werken samen
6. Wij zijn kostenbewust

2.1 Wij beschermen de bomen

Voor de bescherming van bomen zijn de gemeentelijke regelgeving, met name de kapregels en de regels voor erf grensbomen, essentieel. Toezicht en handhaving spelen hierbij eveneens een cruciale rol. Daarnaast is het beheer en de verzorging van bomen van groot belang. De gemeente is hiervoor verantwoordelijk, in het geval van openbare bomen.

De gemeente wil mogelijk maken om monumentale bomen op privé grond, de bvc (boomveiligheidscontrole) uit te laten voeren. De te treffen maatregelen en kosten zijn voor de eigenaar van de boom. De praktische uitwerking en randvoorwaarden publiceren we op de website. Bij inrichting en renovatie van de openbare ruimte geeft het HIOR de richtlijn. Voor werkzaamheden rondom bestaande bomen gelden daarnaast de voorschriften zoals vastgesteld in het 'Handboek Bomen' van het Norminstituut Bomen, waarvan het werkdocument 'Werken rond bomen' een onderdeel vormt.

Alle bomen hebben een zekere waarde. Sommige exemplaren of boomgroepen zijn bijzonder door hun omvang, historie, locatie of unieke eigenschappen. Laanbomen en andere boomstructuren dragen bij aan de stedelijke en landelijke ordening. Om de bescherming van bomen te optimaliseren, worden de volgende categorieën (Boomstatus) gehandhaafd:

- **Monumentale bomen** (individuele bomen volgens methode 'Criteria monumentale bomen');
- **Toekomstbomen** (individuele monumentale bomen van de toekomst);
- **Fruitbomen** (boomgaarden, boomgroepen en individuele bomen verspreid door de hele gemeente);
- **Structuurbomen** (bomen in de groenblauwe groenstructuur);
- **Buurtbomen** (bomen van belang voor de leefbaarheid in woonstraten, op pleinen en in tuinen).

En we voegen de volgende categorie toe:

- **Herdenkingsbomen/ route** (bomen voor ieders belang) geschonken door bewoners bedrijven etc. op vastgestelde locaties en of route.

Zes boomcategorieën

Deze zes boomcategorieën gelden voor bomen in de openbare ruimte en zijn te allen tijde kapvergunning plichtig, ongeacht hun diktemaat. De inspanningsverplichting voor behoud en goed beheer volgt deze prioriteiten in aflopende volgorde.

Aflopende prioriteit betekent dat de grootste inspanningsverplichting ligt bij de meest waardevolle bomen in onze gemeente. In de praktijk betekent het dat Monumentale bomen, als er een keuze moet worden gemaakt, voorrang hebben in maatregelen voor behoud en beheer.

Bijzondere bomen zijn de exemplaren met de grootste betekenis voor onze gemeente.

Wij bepalen in eerste instantie, waar nodig in samenwerking met de bomencommissie, welke bomen een status krijgen volgens de 6 categorieën. Deze bomen worden door het college van burgemeester en wethouders aangewezen, na ter inzagelegging. Aanwijzing door het college gebeurt periodiek, de gemeente inventariseert en geeft aan als een nieuwe aanwinst nodig is. Deze bomen hebben de hoogste beschermde status. Onderzocht wordt of we de plek van de boom planologisch kunnen beschermen, zowel boven- als ondergronds.

Toekomst bomen

Toekomstbomen zijn jongere exemplaren die zijn aangewezen vanwege hun toekomstige waarde. Het zijn de monumentale bomen van de toekomst. Toekomstbomen staan in de openbare ruimte en worden eveneens door het college aangewezen. We betrekken inwoners van buurten bij het aanwijzen van één of meerdere Toekomstbomen per buurt. De locatie in combinatie met het groeipotentieel zijn maatgevend voor de aanwijzing als toekomstboom. Bescherming vindt plaats via de kapregels.

Monumentale bomen

Aanwijzing van Monumentale en toekomstig monumentale bomen gebeurt op basis van de criteria zoals opgenomen in de bijlage 'Criteria monumentale bomen 2025'. Randvoorwaarde voor een aanwijzing is dat de levensverwachting van de boom op moment van aanwijzing minimaal 10 jaar moet zijn. Als een boom zeer uniek is en onvervangbaar, kan deze regel worden overruled door de bomencommissie. Een voorbeeld hiervan is de unieke meerstammige Es aan de Singel bij het Kasteelpark.

(Zie voor uitleg bomencommissie bij het betreffende onderdeel in dit hoofdstuk)

De Monumentale bomen zijn terug te vinden op de Groene Kaart van de gemeente Wijk bij Duurstede. Op basis van de 'Erfgoedverordening Wijk bij Duurstede' kunnen monumentale bomen en ander groen erfgoed worden aangewezen als gemeentelijke monumenten.

Fruitbomen

Verscheidene fruitboomgaarden in de gemeente hebben een historische waarde en worden beschermd. Diverse boomgaarden zijn behouden en door de gehele gemeente staan groepen fruitbomen die een

kijkje geven naar de historie. Bewoners mogen vrij plukken van deze gemeentelijke bomen, waarvan soms zeldzame rassen van peren en appels.

Structurbomen

We beschermen bomen in de groenblauwe groenstructuur die samenhang vormen met de andere landschappelijke elementen.

Buurtbomen

Een groene buurt is een leefbare buurt. Een aantal bomen in buurten beschermen we dat iedereen een fijne mooie vitale leefomgeving heeft.

Herdenkingsbomen

Voor onze gemeente een nieuwe vorm van het beschermen van bomen. Deze vorm van bomen planten en financieren doen we in samenspel met inwoners en lokale ondernemers.

Beoordelingskader voor kapaanvragen

Behoud van bomen is het uitgangspunt, maar uiteindelijk is het beoordelen van een kapaanvraag altijd een afweging tussen het verwijderingsbelang en het behoudsbelang. Hoe groot het behoudsbelang ook is, als het verwijderingsbelang groter is, dan wordt de vergunning in beginsel verleend. Het gaat echter niet alleen om behoud van die ene boom, maar om het bomenbestand en de omgevingskwaliteit als geheel en wat je doet om het effect daarop tot een minimum te beperken.

Belangrijkste criteria voor de beoordeling van het verwijderingsbelang:

- Einde levensloop van de boom
- Gevaarlijke en onveilige situaties, bijvoorbeeld voor verkeer
- Ernstige schade veroorzaakt door de boom, bijvoorbeeld aan fundering, gevel, riolering of verharding op privéterrein.
- Hierbij wordt in de beoordeling meegenomen of de situatie omkeerbaar of onomkeerbaar is. Kwaliteitsverbetering, bijvoorbeeld omdat in betere groeiplaatsen kan worden geïnvesteerd door kap of dat de kap van de gezonde boom de groei van de buurbomen ten goede komt.
- Realisatie van een project dat van groot maatschappelijk belang is, zoals woningbouw of aan te leggen infrastructuur. Hierbij is het van belang dat vooraf (in de initiatieffase) goed is geïnventariseerd (via een Bomen Effect Analyse) of het project te realiseren is met behoud en inpassing van de aanwezige gezonde bomen. Een kapaanvraag voortkomend uit een dergelijk project zal in voorkomende gevallen onderdeel zijn van een inrichtingsplan

Criteria voor beoordeling van het behoudsbelang zijn afgeleid van de in hoofdstuk 2, paragraaf 2.1 benoemde waarden van bomen voor de maatschappelijke opgaven:

- Klimaat bestendigheid
- Milieu inclusief schone lucht
- Biodiversiteit
- Gezondheid, bewegen en spelen
- Cultuurhistorie

In de huidige APV is dat op de volgende wijze vastgelegd als weigeringsgronden:

- a) De natuurwaarde van de houtopstand;
- b) De landschappelijke waarde van de houtopstand
- c) De waarde van de houtopstand voor stads- en dorpschoon;
- d) De beeldbepalende waarde van de houtopstand;
- e) De cultuurhistorische waarde van de houtopstand;
- f) Of de waarde voor de leefbaarheid van de houtopstand

Aanvullend wordt bij de beoordeling van het behoudsbelang de extra waarde van een boom meegewogen in het besluit als deze een bijzondere boom is uit de 6 categorieën.

Al deze punten voor de beoordeling van een kapaanvraag worden verder uitgewerkt in het beoordelingskader. We communiceren hierover op de gemeentelijke website zodat iedereen weet hoe de gemeente kapaanvragen beoordeelt.

Bomencommissie

Bij kapaanvragen nemen de bomenexperts van de gemeente de situatie ter plekke op. In geval van complexe kapaanvragen legt de beheerder de kapaanvraag voor aan de Bomencommissie voor advies. We volgen meestal het advies van de commissie maar hebben uiteraard de bevoegdheid anders te beslissen, mits goed onderbouwd. Tegen het uiteindelijke besluit voor het wel of niet verlenen van een kapvergunning kunnen de aanvrager en andere belanghebbenden een bezwaar indienen bij de onafhankelijke Bezwarencommissie.

Voor de advisering bij complexe kapaanvragen, hanteert de Bomencommissie een objectieve beoordelingsmethodiek voor kapvergunningaanvragen en voor kap van gemeentelijke bomen. Deze wordt geactualiseerd op basis van de kapregels.

De huidige commissie bestaat op dit moment uit de gemeente en de VNMW (Vereniging Natuur en Milieu/ Groenberaad).

Herplant

De gemeente beoordeelt in ieder specifiek geval of herplant ter plaatse mogelijk en wenselijk is. Bij herplant wordt gekeken naar de juiste boom op de juiste plaats. Daarbij wordt naast soortkeuze ook gekeken naar kroonbedekking en kroonvolume. Het kan bijvoorbeeld zijn dat 3 kleine bomen vervangen worden door 1 grote, waarvan het kroonvolume gelijk is of groter dan de 3 te vervangen bomen.

Bomen bij de erfgrens

In het Burgerlijk Wetboek staan bepalingen voor bomen bij de erfgrens. Volgens artikel 5:42 BW moeten bomen in beginsel op 2 meter van de erfgrens staan. Staat een boom binnen deze zone, dan kunnen burens verwijdering verlangen. Dit leidt tot veel juridische conflicten, ook rond gemeentebomen en andere beplantingen.

Het is echter mogelijk om als gevolg van een verordening of een plaatselijke gewoonte een kleinere afstand tot de erfgrens toe te laten. Gemeente Wijk bij Duurstede heeft om deze reden in haar Algemeen Plaatselijke Verordening (APV) andere afstanden opgenomen:

- 'Nihil' voor heesters en heggen
- 'Nihil' voor bomen

In het verleden was het gebruikelijk in Wijk bij Duurstede om bomen aan de zijkant en/of voorzijde van de tuin te plaatsen. Tegelijkertijd is er minder discussie over gemeentebomen dicht op de erfgrens. De gemeente houdt bij aanplant van bomen rekening met een doelmatige inrichting van de openbare ruimte. In sommige gevallen betekent dit dat bomen binnen 2 meter van de erfgrens geplaatst moeten worden, bijvoorbeeld in smalle trottoirs of beperkte ruimte voor groen.

Het belangrijkste argument om deze regel niet aan te passen is dat Wijk bij Duurstede een vergroeningsopgave kent en dat de bescherming van het bestaande groen daarbij belangrijk is. Om te voorkomen dat te veel waardevol groen verloren gaat, heeft de gemeente - net als veel andere gemeenten - een lokale regel opgenomen daarvoor in de APV. Naast het argument van bescherming van bestaande bomen wil de gemeente stimuleren dat ook mensen in kleinere tuinen bomen kunnen planten zonder dat ze het risico lopen dat burens verwijdering eisen. Mensen kunnen anders niet zonder toestemming van de burens bijvoorbeeld (lei)bomen dicht bij de erfgrens plaatsen. Dat zou heel jammer zijn. 50% van de ruimte in bebouwd gebied is in particulier eigendom. Ruimte die heel relevant is om Wijk bij Duurstede verder te vergroenen. Met dit beleid mogen ook in kleinere tuinen, zonder toestemming van de burens, binnen twee meter van de erfgrens (kleinere) bomen worden geplant.

Overhangende takken en wortelopdruk van gemeentebomen

Voor overhangende takken gelden andere bepalingen, die los staan van de afstand die de boom van de erfgrens staat. Artikel 5:44 BW betreft het verwijderingsrecht van overhangende takken. Dit betekent niet dat alle overhangende takken bij de erfgrens afgezaagd mogen worden. De snoei moet in redelijkheid gebeuren. Bij snoei mag geen halve kroon verwijderd worden, omdat de kans dan groot is dat de boom daardoor afsterft. Voor gemeentebomen geldt in beginsel geen uitzonderingspositie bij een verzoek tot verwijdering van overhangende takken. Uiteraard heeft de gemeente wel de bijzondere taak om een redelijke afweging te maken tussen het algemene en het individuele belang.

Voor over de erfgrens doorschietende en opdrukkende wortels geldt deze bepaling niet. Deze mag de eigenaar verwijderen, tenzij dit de boom zodanig beschadigt dat hij afsterft of instabiel raakt. Voor wortels dikker dan 4 cm is overleg met de gemeente vereist. De eigenaar kan geen aanspraak maken op inzet van de gemeente op zijn terrein.

Gemeente Wijk bij Duurstede beoordeelt snoeiverzoeken aan gemeentebomen zorgvuldig. Uiteraard willen we een goede buur zijn en willen we niet dat overhangende takken voor problemen zorgen. Dit wegen we af tegen het belang van het hebben en houden van kwalitatief gezonde bomen én het vergroten van het groenoppervlak of kroonvolume. Met name voor Bijzondere bomen uit de 6 categorieën is expliciet bepaald dat deze bomen zoveel mogelijk een natuurvolgende verschijningsvorm (moeten) hebben. Drastisch- of eenzijdig snoeien wordt niet gezien als een zorgvuldige, toekomstbestendige beheermaatregel. Uitzonderingen zijn exemplaren waarbij cultuurhistorie een rol speelt. Denk aan knotwilgen langs een watergang of leilinden voor een oude boerderij. Of aan een boom in zijn laatste levensfase die na een drastische snoei nog jaren veilig kan blijven staan.

Foto: cultuurhistorische bomenrij op de Mazijk met leilindes

Zonnepanelen op daken

In gevallen waarbij sprake is van een al ingerichte openbare ruimte inclusief een bestaand bomenbestand, gaat het belang van de boom voor. De gemeente snoeit of kapt geen bomen voor het plaatsen van zonnepanelen op daken. De gemeente voert wel reguliere snoeitaken uit. Het behouden van bomen in de groenstructuur en het bieden van groeiruimte aan toekomstbomen zijn belangrijke uitgangspunten.

Bij bestaande zonnepanelen (op particuliere daken) met een wens om bomen in de openbare ruimte te planten, wordt hiermee rekening gehouden bij het planten van bomen. Dit kan door kleiner blijvende bomen, zuilvormige bomen of bomen met een transparantere kroon aan te planten. De afweging voor de soortkeuze is afhankelijk van de gebiedsopgaves en de gemaakte keuzes hierin. Dit geldt niet voor bomen in de groenstructuur; hier heeft de groenstructuur voorrang. Bij een gewenst herstel van een laanbeplanting bijvoorbeeld kan besloten worden om een boom van de eerste grootte terug te planten in een gat in deze boomstructuur, ook als daar inmiddels zonnepanelen op het dak liggen.

Inritten vanaf de openbare weg

De volgende regels zijn van toepassing op bestaande inritten en aanvragen voor nieuwe inritten met betrekking tot de locatie van bomen:

- Bestaande inritten nabij een boom kunnen gehandhaafd blijven. Afhankelijk van de toekomstverwachting en conditie van de boom kan de gemeente besluiten tot aanvullende maatregelen om de boom te beschermen, zoals het verleggen van de inrit, verbeteren van de ondergrondse ruimte of verhogen van de draagkracht van de verharding.
- De omgeving van een bestaande inrit mag niet worden gewijzigd als dit een negatief effect op de boom kan hebben.
- Voor een inrit hanteert de gemeente een standaardmaatvoering waarbij één voertuig tegelijk de inrit kan gebruiken. Een bredere inrit is niet toegestaan om onnodige verharding ten koste van groen te voorkomen. Afmetingen zijn ook vastgelegd in de Nota Parkeernormen.
- Bij aanvragen voor een nieuwe inrit houdt de gemeente rekening met:
 - o De Nota Parkeernormen (afdeling Verkeer)
 - o Eén oprit per locatie. Als er al een inrit aanwezig is, wordt geen tweede toegevoegd zonder dringende reden. Groen heeft prioriteit boven verharding.
 - o Bij bestaande bomen met een toekomstverwachting van meer dan 5 jaar, mogen onder de kroonprojectie + 1,5 meter geen werkzaamheden plaatsvinden. Dit betekent dat er geen inrit kan worden gerealiseerd onder deze ruimte.
 - o Bij bestaande bomen met een toekomstverwachting van minder dan 5 jaar kan de gemeente besluiten deze eerder te vervangen voor een nieuwe inrit, mits de boom wordt gecompenseerd in de nabijheid, rekening houdend met klimaat en andere maatschappelijke opgaven.
 - o Eventuele ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de aanvraag van een inrit, zoals integrale vervangingsprojecten, woningbouw en verkeersaanpassingen, worden onderzocht.

Ondergrondse ruimtelijke ordening

Op veel locaties is het uitdagend om extra bomen te planten, aangezien de ondergrondse ruimte vaak vol ligt met kabels en leidingen. In de komende decennia zal dit naar verwachting nog verder toenemen. Naast bedreigingen biedt dit ook kansen voor bomen. Wanneer openbare grond wordt geopend voor glasvezel, kabels en leidingen, ontstaat de mogelijkheid om de ondergrondse infrastructuur beter te ordenen. Dit vereist samenwerking tussen verschillende vakdisciplines en private partijen (zoals nutsbedrijven) om creatieve oplossingen te ontwikkelen, waardoor er meer bomen kunnen worden geplant of grotere groeiplaatsen voor bomen kunnen worden gerealiseerd.

Innovatieve benaderingen zoals het verticaal ordenen van kabels en leidingen of het gebruik van kabelgoten moeten nog worden onderzocht en verder uitgewerkt. Om deze oplossingen te realiseren, zijn wel extra budgetten nodig. Als het in bestaande situaties niet mogelijk is, kan ervoor worden gekozen om in plaats van bomen heesterbeplantingen of bosplantsoen toe te voegen.

Duurzame energieopwekking en vergroening zijn beide belangrijke doelstellingen voor de gemeente. De energietransitie vormt een uitdaging met potentieel grote gevolgen voor het bomenbestand. Warmtetransitie en kabels voor groene elektriciteit vragen veel ondergrondse ruimte. Zonnepanelen en windmolens zorgen bovengronds voor ruimteclaims. De mogelijkheden ondergronds zijn echter niet onbeperkt. In besluitvormingsprocedures moet hier goed naar gekeken worden in relatie tot bomen en de maatschappelijke opgaven.

Toezicht en handhaving

Het beleid richt zich op overleg, advies, goede afspraken en vastlegging van werkprocessen vooraf, en toezicht tijdens de uitvoering. Mogelijk kunnen alternatieve oplossingen worden gevonden om gewenste activiteiten toch te laten doorgaan, of zijn er andere vormen van compensatie dan herplanting mogelijk. Dit biedt meer ruimte voor flexibiliteit en maatwerk.

Toezicht en handhaving zijn essentieel bij:

- Het uitoefenen van toezicht op de bescherming van bomen tijdens bouwwerkzaamheden.
- Het toezien op en handhaven van opgelegde herplant verplichtingen.
- Het signaleren en handhaven van illegale kap en snoei.
- Handhaving van de bestemming bos- en houtopstand (bestemmingsplan) waar de grondeigenaar de grond als tuin wil gebruiken.
- Het toezien op het kappen van de juiste bomen na afgifte van een omgevingsvergunning.

De capaciteit en kwaliteit van toezicht en handhaving moeten optimaal zijn.

Om vernieling van bomen tijdens (bouw)werkzaamheden en illegale kap tegen te gaan, onderzoeken we of het mogelijk is in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) op te nemen:

- De mogelijkheid van een financiële sanctie.
- In het geval dat de herplantplicht niet wordt nagekomen, moet hier een goede onderbouwing voor zijn

2.2 Wij geven, waar mogelijk, prioriteit aan bomen bij het inrichten van onze leefomgeving

Bomen vormen een belangrijk onderdeel voor een goede inrichting van onze leefomgeving. Bomen zijn onmisbaar voor het behalen van de doelen voor de maatschappelijke opgaven. Een ontwikkelende partij dient hiermee rekening te houden.

Zonnepanelen

Bij nieuwe ontwikkelingen zal door middel van de stedenbouwkundige inrichting en de inrichting van de openbare ruimte het gebruik van bomen en zonnepanelen (op dakvlakken) zo goed mogelijk gefaciliteerd worden. Dit betekent dat bij de verkaveling al rekening gehouden wordt met bestaande bomen en een optimale positionering van woningen ten opzichte van daglicht.

Handboek inrichting openbare ruimte

Bomen zijn kwetsbaar voor veranderingen. Daarom moeten we de positie van bestaande bomen versterken en nieuwe bomen toevoegen bij ontwikkelingen. Dit wordt gedaan volgens het HIOR (Handboek Inrichting Openbare Ruimte).

Het HIOR biedt richtlijnen om de belangen van bomen vanaf het begin en in alle fasen van een projectproces mee te nemen. Bij projecten worden belangen van bomen vooraf bepaald en de bomen die behouden waardig zijn worden op tekening inzichtelijk gemaakt. Projecten met groot boombelang vereisen vaak uitgebreide analyses zoals de Bomen Effect Analyse (BEA).

Het doel is om de kwaliteit van het bomenbestand en kroonvolume te verbeteren. Ook als een bijzondere boom gekapt moet worden, moet er compensatie in groen plaatsvinden. Het HIOR helpt bij het optimaal benutten van de groene buitenruimte, rekening houdend met wensen van inwoners en klimaatverandering. Vroegtijdige afspraken over boomkwaliteit, behoud en bescherming zijn belangrijk.

2.3 Wij verbinden groenstructuren en ecosystemen

De bomen in de groen-blauwe groenstructuur vormen samen met de andere landschappelijke elementen de visuele, ecologische, recreatieve en samenhangende structuur. Wijk bij Duurstede heeft diverse groenstructuren. In het buitengebied staan langs de meeste wegen boomstructuren, al dan niet in combinatie met waterlopen, struikbeplantingen en kruidenvegetaties.

Een voorbeeld is de zone die het Kasteelpark Duurstede verbindt met het Stadspark en de kinderboerderij, die natuur, cultuur en recreatie combineert. Groenstructuren bevinden zich ook in de randzones en tussen wijken, maar ze zijn niet allemaal verbonden. De gemeente streeft ernaar deze gebieden te koppelen om een netwerk voor flora en fauna te creëren en de biodiversiteit te verbeteren.

Het toevoegen van gebiedseigen landschapselementen zoals bosjes, hagen, bomenrijen, knotbomen en bosplantsoen kan de landschappelijke kwaliteit en diversiteit versterken, evenals de groen-blauwe dooradering. Dit draagt bij aan biodiversiteitsdoelen, dierenwelzijn (schaduwbomen), natuurinclusieve landbouw, de klimaatopgave en schoon water, en versterkt de verbinding tussen natuurgebieden. Er zijn ook landschapstypen waar het planten van bomen minder gewenst is. Bijvoorbeeld vergezichten waar de openheid van het landschap wordt behouden.

2.4 Wij doen het duurzaam, anders niet

Dat betekent dat de juiste boom op de juiste plaats staat, met een goed ingerichte standplaats als basis voor gezonde en optimaal functionerende bomen, die oud worden.

Met de kennis van nu richten we groeiplaatsen van bomen in met een werkwijze, waarvan we verwachten dat de boom zo lang mogelijk kan blijven bestaan. Als dit niet mogelijk is, planten we niet.

De afschrijvingstermijn van bomen moet naar 80 jaar. Het planten van bomen met een kortere levensverwachting leidt tot verlies aan biodiversiteit. Een boom is na ca. 35 jaar van grote waarde aan biodiversiteit. Op lange termijn afschrijven kan zorgen voor lagere onderhouds- en vervangingsbudgetten. Vervroegde vervanging heeft impact op andere onderdelen van de openbare ruimte, zoals wegen of riolering. Het is dan ook belangrijk om vervangingen integraal af te stemmen.

Het verzorgen en beheren van bomen is en blijft van belang. Zorgvuldige assortimentskeuze, investeren in groeiplaatsen, het verwijderen van een boom om ruimte te geven aan een toekomstboom of struiklaag, en een goed ingericht beheer- en onderhoudsproces zijn belangrijk voor het behalen van bomendoelen. Om het volume te vergroten is het nuttig om te werken met kroonvolume en kroonprojectie. Daarnaast is ecologisch beheer ten behoeve van biodiversiteit ook belangrijk.

Kroonvolume en kroonprojectie vergroten

De gemeente gaat vergroenen door tactisch bomen te planten op plekken met weinig groen en risico op hittestress, zoals hoofdroutes/ toegangswegen, scholen, speelplekken, verzorgingscentra, minder veerkrachtige buurten, het centrumgebied en woonstraten en ontbrekende boomstructuren in de groen-blauwe structuur. Dat doen we door de juiste boom te kiezen die de grootst mogelijke kroonvolume en kroonprojectie op die plaats kan behalen.

In sommige gevallen is het effectiever om groeiplaatsen te verbeteren of slechte kwaliteit bomen te vervangen door bomen die beter kunnen groeien. Bomen hebben tijd nodig om hun functies te vervullen; net aangeplante bomen zijn nog jong en klein, dus geduld is vereist.

(Bio)diversiteit vergroten

Variatie en diversiteit, samen met een geschikte plantplaats en een sterke groenstructuur, zijn essentieel voor succesvol biodiversiteitsherstel.

Veterane bomen zijn bomen in hun laatste levensfase. Deze bomen zijn nuttig voor het herstel van de biodiversiteit, omdat ze andere (dier)soorten aantrekken. Het behouden van veterane bomen vereist passende inspectie en aangepast beheer. Deze bomen zijn niet altijd geschikt voor behoud, vanwege het risico op vallende takken. Door zorgvuldige selectie wordt bepaald welke bomen beheerd zullen worden en waar bomen verwijderd worden die richting aftakeling gaan. Dit kan bijvoorbeeld in houtwallen en bosplantsoen met voldoende afstand tot paden en wegen. Waar mogelijk laten we dode stammen liggen.

2.5 Wij werken samen

De gemeente werkt samen met inwoners, bedrijven en instanties aan de bomenvisie. Niet alleen aan de visie, ook in de uitvoering. Door samenwerking zal de betekenis van bomen voor de gemeente en individuen groeien.

Ook zorgen we voor afstemmingen duidelijke regels. Het groene beleidskader en HIOR geven richting. Daarbij worden externe partijen betrokken, zoals NUTS, waterschap, VNMW en vele anderen.

Betrekken van inwoners en belanghebbenden

Vergroenen doen we samen met inwoners(groepen), bedrijven, instanties, maatschappelijke organisaties en bewoners, woningbouwcorporaties, ondernemersverenigingen, en organisaties in het landschapsbeheer. De samenwerking is gericht op het stimuleren van boomaanplant en/ of op het realiseren van wensen. Denk daarbij aan een Tiny Forest, natuurlijk spelen, herstellen van boomgaarden of bomen op bedrijventerreinen. Hierover worden maatwerk afspraken gemaakt.

De gemeente Wijk bij Duurstede kan bedrijven stimuleren tot compensatie van hun CO2 footprint. Aanleg van nieuwe natuur en planten van bos of bomen behoren tot de mogelijkheden. Voor het vergroenen van woonstraten is draagvlak nodig. We laten dan ook inwoners meedenken over de inrichting en soortkeuze van bomen en planten in woonstraten. De ervaringen met participatie rondom vergroening zijn positief en leiden tot goede resultaten.

Interne samenwerking

De bomenvisie vormt het groene beleidskader samen met het Groenstructuurplan (GSP), Water en Rioleringsplan (WRP), Landschapsontwikkelingsplan Kromme Rijengebied en Landschapsvisie (LOP) en het Beheerkwaliteitsplan (BKP). Inhoud en uitvoering zijn in de plannen op elkaar afgestemd.

2.6 Wij zijn kostenbewust

Door doordachte keuzes en samenwerkingen blijven realisatie- en onderhoudskosten zo laag mogelijk, met een optimaal resultaat. Tactisch kiezen van beplantingen en plantjaren voorkomt pieken in vervangingen en onverwachte uitgaven. Hierdoor blijft sturing en reageren op budgetschommelingen overzichtelijk en mogelijk.

Het verwerven van subsidies is een goede mogelijkheid om projecten te ondersteunen en kwaliteit te verhogen. Mogelijkheid voor inzet van subsidies wordt voortdurend onderzocht.

Initiatieven van bedrijven voor compensatie van CO2 footprint worden ondersteund en begeleid. Hiermee kan belangrijk worden ingezet op extra groen.

Onderzocht wordt of het mogelijk is een Bomenfonds in te stellen, waarin gelden voor compensaties en giften kunnen worden weggezet. De budgetten kunnen dan periodiek worden ingezet voor vergroening en klimaat.

Foto: Verschil in kroonbedekking en groen, Dorestadplantsoen en aangrenzende bebouwing

3 Huidig budget en kosten in de toekomst

Dit hoofdstuk beschrijft met welke budgetten onze bomen worden vervangen en onderhouden. Ook kijkt dit hoofdstuk vooruit naar de kosten in de toekomst.

Budgetten zijn nodig voor dagelijks beheer en onderhoud van bomen en vervanging van bomen. *Hieronder gaan we puntsgewijs verder in op de huidige kosten en budgetten*

3.1 Huidig budget

Dagelijks onderhoud

Er is geen vast budget voor het dagelijks beheer en onderhoud van bomen. De vastgestelde gelden in het BKP (Beheer kwaliteitsplan) zijn gebaseerd op een theoretische berekening op basis van arealen voor het beheer van de gehele openbare ruimte. Een deel daarvan wordt beschikbaar gesteld voor dagelijks- en groot onderhoud van bomen. Om de veiligheid van de openbare ruimte te garanderen geven we prioriteit aan het wegnemen van veiligheidsrisico's bij bomen. Het overige deel besteden we aan het verlengen van de levensduur van de boom. Denk hierbij aan het innemen van boomkronen bij populieren.

Tekorten door boomziektes

De afgelopen jaren 2023 en 2024, hebben een sterke toename laten zien in uitval van essen door de essentaksterfte. Vooral in 2024 zijn door het zeer natte jaar veel essen afgestorven of hadden intensieve snoei nodig. Hiervoor is veel budget (in verband met de veiligheid) voor dagelijks onderhoud gebruikt, ten koste van andere, minder urgente snoeimaatregelen. De begeleidingssnoei voor jonge (nog niet

volgroeide) bomen en de onderhoud snoei voor uitgegroeide (volwassen) bomen is voor het grootste deel niet uitgevoerd. Het is wenselijk deze snoei binnen enkele jaren in te halen, om de levensverwachting van de bomen in stand te houden.

Vervanging

Net als het budget voor onderhoud van bomen, zijn ook de budgetten voor vervanging vastgesteld in het BKP en dus variabel. Vervangingen van bomen worden zo veel mogelijk gecombineerd met andere projecten in de openbare ruimte.

De afgelopen jaren is er een achterstand ontstaan voor het vervangen van uitvallende bomen. Binnen de financiële mogelijkheden zijn deze achterstanden zo veel mogelijk weggewerkt. Het fors toenemende aantal uitvallende bomen heeft verschillende oorzaken:

- Boomziektes
- Klimaatverandering
- Einde levensduur, de komende jaren komt er een piek in de uitval van bomen, oplopend vanaf 2024
- Keuzes bij de inrichting van de openbare ruimte
- Bezuinigingen op onderhoudsbudgetten

3.2 Benodigd budget

Tijdens inspecties wordt ook de restlevensduur van de bomen individueel ingeschat door een gecertificeerd boominspecteur. Aan de hand van deze 'levensverwachting' en de 'conditie' van de boom kan worden bepaald in welk jaar de boom vervangen dient te worden. Op basis van deze analyse is de verwachting dat de helft van het totale bomenbestand voor 2035 zal uitvallen (*Zie hoofdstuk 1*). Hiervoor zullen belangrijke keuzes gemaakt moeten worden voor herplant en inrichting. Een belangrijk doel is het klimaatbestendig zijn in 2050. Zonder een duurzaam bomenbestand is dit niet haalbaar. Ook voor andere maatschappelijke opgaven zijn bomen onmisbaar.

Vervanging 1-op-1 – huidig beleid

Bij het vervangen van bomen 1- op-1 in de huidige situatie zal voor vervanging tot 2037 circa € 6.312.000, - benodigd zijn om de bomen te vervangen. In 2034 verwachten we een piek in het te vervangen areaal. Dit budget is in de huidige financiële situatie niet beschikbaar.

Boomkroonvolume – alternatieve optie

Per locatie wordt beoordeeld of herplant wenselijk is en welke boomsoort daar het grootste kroonvolume kan realiseren. Het uitgangspunt is kwaliteit boven kwantiteit: het totale aantal bomen neemt af, maar het kroonvolume nemen op termijn toe. Voor een aantal boom categorieën (zoals monumentale- en fruitbomen) planten we altijd 1-op-1 terug.

De kostenberekening voor dit scenario wijkt af van het huidige beleid. We kiezen voor bomen met een kleinere stamomtrek (circa 18-20 cm) die sneller aanslaan en lagere aanschafkosten hebben. Door een goed ingerichte groeiplaats en voldoende boven- en ondergrondse ruimte, verhogen de toekomstverwachting van bomen en beperken we vervangingskosten. Het benodigde budget tot 2037 blijft in totaal binnen de financiële kaders van het Beheerkwaliteitsplan (BKP). In deze berekening vervangen we bomen in ongeveer 80% van de gevallen. Wanneer we een boom wel of niet vervangen is zeer locatie afhankelijk. Op sommige locaties zijn bomen dusdanig dicht op elkaar geplaatst dat we maar 50% vervangen. Zo krijgen de nieuwe bomen én bomen die blijven staan alle ruimte om te groeien.

Beschikbaar budget vanaf 2026

Hoewel het totaalbudget van het BKP is opgebouwd uit theoretische bedragen per discipline (zoals bomen, wegen en water), staat de verdeling van budgetten in de praktijk niet vast. We beheren integraal: het geld gaat naar de onderdelen die op basis van de actuele technische staat de hoogste prioriteit hebben. We rekenen hieronder met het theoretische bedrag dat er nodig is om ons bomenbestand op niveau te houden. In de theorie is geen rekening gehouden met aanplant pieken.

	1-op-1	Boomkroonvolume	Beschikbaar	1-op-1 t.o.v. beschikbaar	Boomkroonvolume t.o.v. beschikbaar
2026	€ 115.885	€ 67.407	€ 298.095	€ 182.210	€ 230.688
2027	€ 120.440	€ 67.937	€ 298.095	€ 177.655	€ 230.158
2028	€ 124.655	€ 70.314	€ 298.095	€ 173.440	€ 227.781
2029	€ 129.018	€ 72.775	€ 298.095	€ 169.077	€ 225.320
2030	€ 735.801	€ 378.896	€ 298.095	€ -437.706	€ -80.801
2031	€ 837.572	€ 452.970	€ 298.095	€ -539.477	€ -154.875
2032	€ 945.565	€ 531.765	€ 298.095	€ -647.470	€ -233.670
2033	€ 978.660	€ 550.377	€ 298.095	€ -680.565	€ -252.282
2034	€ 1.012.913	€ 569.640	€ 298.095	€ -714.818	€ -271.545
2035	€ 502.791	€ 315.193	€ 298.095	€ -204.696	€ -17.098
2036	€ 451.527	€ 271.260	€ 298.095	€ -153.432	€ 26.835
2037	€ 357.229	€ 192.628	€ 298.095	€ -59.134	€ 105.467
Totaal	€ 6.312.057	€ 3.541.161	€ 3.577.140	€ -2.734.917	€ 35.979

In bovenstaande tabel is te zien dat we voor beide methodes de eerste jaren inlopen. Door slim te plannen kunnen we met de boomkroonvolume-methode de piek na 2030 beter opvangen. In de berekening voor Boomkroonvolume is gerekend met een vervanging van 80%. Op sommige locaties (waar in de piek is aangeplant) zal dat percentage (en daarmee de kosten) in de realiteit lager zijn, hier is in de berekening geen rekening mee gehouden.

Subsidies

De mogelijkheden van subsidies worden periodiek bekeken. Kansen voor subsidie worden meegenomen in de werkprocessen. Waar mogelijk worden deze ingezet. Voorwaarde is dat het binnen de budgetten past; een deel van de kosten komt altijd voor eigen rekening. Voorbeelden van bruikbare subsidies zijn die voor het vervangen van zinloze verharding/ vergroenen wijken en koppelen van groenstructuren.

4 Scenario's:

Hieronder presenteren wij de 3 mogelijke scenario's voor het toekomstige bomenbeheer. Deze scenario's schetsen de keuzes, de (financiële) consequenties en de effecten op de klimaatdoelen en maatschappelijke opgaven.

Scenario 1: boom-voor-boom vervangen

We zetten het huidige beleid door. Elke boom die uitvalt, planten we één-op-één terug op de plaats waar deze stond. Het aantal bomen blijft hierdoor gelijk.

Consequentie

Het theoretische vervangingsbudget (zoals berekend in het beheerqualiteitsplan - BKP) gaat uit van een evenwichtige leeftijdsopbouw. De werkelijkheid is echter dat we kampen met een vervangingspiek door de massale aanplant in de jaren '60-'80 en acute uitval door boomziektes (zoals essentaksterfte). Het vastgestelde budget is op deze realiteit niet berekend en dus ontoereikend.

Effect op doelen

De maatschappelijke opgaven worden op termijn behaald, mits er extra budget beschikbaar wordt gesteld. Het gaat hierbij om een gemiddelde van jaarlijks €518.000 extra investeringsbudget voor vervanging tot en met 2040.

Scenario 2: sturen op kroonvolume

We vervangen niet langer automatisch elke boom één-op-één. We kijken per locatie of herplant wenselijk is en kiezen voor bomen die op die specifieke plek het grootst mogelijke kroonvolume kunnen bereiken. Het totale aantal bomen zal hierdoor afnemen, maar het totale kroonvolume neemt op termijn toe. Dit scenario blijft binnen de financiële kaders van het BKP. De ervaringen die we opdoen met deze andere vorm van beheer en de middelen die daarvoor nodig zijn, worden meegenomen in de herijking van het BKP in 2030.

Consequentie

We planten een iets kleinere maat bomen (18-20 cm stamomtrek) die sneller aanslaan en lagere aanschafkosten hebben. Zo planten we bomen duurzaam, met voldoende boven- en ondergrondse groei-ruimte. Dit scenario blijft binnen de al beschikbare budgetten vanuit het BKP, hier is dus geen extra geld voor nodig.

We hebben goede ervaring met samenwerkingen met lokale ondernemers. We bieden ondernemers de mogelijkheid om lokaal hun CO2 doelstellingen te halen door financieel bij te dragen aan het planten

van bomen. We zien dit als een extra toevoeging aan het bomenareaal. Zo krijgen wij extra bomen zonder hier geld aan uit te geven.

Effect op doelen

De maatschappelijke opgaven worden met dit scenario toekomstbestendiger ingevuld dan in het huidige beleid, ondanks een lager totaal aantal bomen.

Scenario 2+: sturen op kroonvolume mét bomenfonds

Dit is een uitbreiding van scenario 2. We sturen op kroonvolume en richten daarnaast een bomenfonds op.

Consequentie

Als voeding voor dit fonds wordt een jaarlijkse extra bijdrage van € 1,- per inwoner voorgesteld, die in het fonds wordt gestort. Deze middelen worden geoormerkt en enkel aan onderhoud voor, of aanplant van bomen besteed.

Effect op doelen

We sparen hiermee actief om calamiteiten met ons bomenbestand op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van onze vervangingsopgave. Zo kunnen de doelen en maatschappelijke opgaven beter uitvoeren. Ook met dit fonds blijft het noodzakelijk om scherpe keuzes te maken in het beheer.

Advies

Scenario 2 sluit het beste aan bij de huidige financiële realiteit. Het stelt ons in staat om met de beschikbare middelen het bomenbestand kwalitatief te versterken en zo de maatschappelijke opgaven beter in te vullen dan met de andere scenario's. We adviseren om dit plan in 2030, net als het BKP heroverwegen op basis van de dan beschikbare financiële middelen.

Bijlage Groene Kaart 2026

